

Gospodarske stvari.

Varujte jedilne glive ali gobe!

M. Jedilne gobe so izvrstna hrana ne le za ubogega, ampak tudi za premožnejšega, ki jih tudi rad ima za prikuho na mizi. Kakor je znano in dokazano, imajo glive mnogo gnjilčevih snovi v sebi, ki so po vseh skušnjah najglavnejši deli živalske hrane. Treba bi bilo tedaj, da bi se bolj gledalo na glive, da bi se bolj varovale, da bi jih po lesih in gozdih vedno več priraščalo, nasproti temu pa se le čuje, da je gliv od leta do leta manj in da vedno bolj pojemajo. Ker čas zopet prihaja, da bodo glive o vlažnejšem jesenskem vremenu zopet začele rasti in se nabirati, hočemo tukaj nekaj besedi reči, kako jih je treba varovati, da se po nepotrebnem ne pokončujejo in zatirajo. Škoda je, če se glive pri nabiranju globoko iz zemlje podirajo tako, da se ves mladi zarod okoli korenin z staro glivo vred poderè in pokonča. Namesto tega bi se morala gliva tik zemlje lepo pazno porezati, da korenine in z njimi vred zarod v zemlji ostane in tako še za drugi zarod skrbi. Drugič bi se morale posamezne glive na mestu, na katerem so vzrastle, puščati, da tam segnjijejo, se raztopè in seme zatrosijo. Tretjič se morajo semenjaki, t. j. oni deli glive, v katerih je seme, porezati in po lesu ali gozdu raztrositi, ne pa z drugimi vžitnimi deli gliv kuhati in pražiti. Iz tega sledi, da se taki odrezki ali odpadki nebi smeli v pomije metati svinjam v živež, ampak morali bi se po gozdu raztrošati. Ako se pri nabiranju gliv ne bode pametnejšè in skrbnejše ravnalo, je nevarnost blizo, da jih bode še dalje manj in slednjič ta izvrstna hrana popolnoma iz naših lesov zgine. Treba bi tedaj bilo, da bi učitelji in sploh oni, kateri stvar razumejo, otroke, velike in male, podučevali, kako se imajo jedilne glive nabirati in varovati. Tudi logarji bi morali takim brezobzirnim nabiravcem gliv bolj na prste gledati, jim brezobzirno nabrane glive vzeti in jim prepovedati glive v gozdih, ki so pod njihovim nadzorništvom, nabirati, ako se ljudje ne dajo podučiti.

Žajbelj.

M. Žajbelj (*Salvia officinalis*) se nahaja v dveh sortah, ozkolistni in širokolistni žajbelj. Žajbelj je na pol grmičasta rastlina, raste po južnem Francoskem in sicer v svoji prvotni obliki po skalnatih bregovih divje in stori skoraj v vsakem zemljišču. Ker pa o hudem mrazu trpi, se mu mora zavarovano stališče dati. Vzreja se ali iz semena, ki se v gnojne grede poseja ali pa tudi po reznikih, večidel pa najrajše po deljenju rastlin, kar se ali spomladi ali zdaj meseca septembra godi. Navadno se rabi po vrtilih za obrobke ali ograje posameznim gredicam. Vsako tretje leto se mora pa presaditi. Žajbeljnovi listi poseb-

no druge sorte se rabijo v kuhinji v začimbo raznim jedilom, za pomočke in za priredbo rib. V zdravilstvu se rabi za čaj in za vodo, z katero se izpira grlo, kedar se komu vname.

Nova 2 koruzina škodljivca sta se letos pri nas začela kazati v nenavadno velikem številu ter utegneta za našo kuruzo — to velevažno poljedelsko rastlino — postati silna sovražnika, če ljudje na nju brž pozorni ne postanejo in na zdatno obrambo ne mislijo. Prvi škodljivec je kuruzin črv. Nemei mu pravijo: Maiszünzler. Bilo je že pred par dnevi, ko je adjunkt mariborske vinorejske šole, g. Jul. Hanzel, uredniku „Slov. Gosp.“ celo blizu mesta v kuruzišču pokazal ta hudi mrčes. Kuruzini rastlini, v kateri je bil zarit, je vršič na pedenj niže od cveta že bil posušen. Na še zelenem stebelu bilo je videti več luknjic, iz katerih je bilo precej črvozjedice izrovane. Pri prvem kolencu nad stročjem se je sedaj steblo prerezalo in videla se je takoj velika cev, izdobljena od črva, počenshi blizu od cveta doli. Iz prerezane cevi se prikaže kmalu tudi iskani mrčes — 1 col dolgi, sivkasti, precej debeli črv z rujavim gobcem: Požrešni mrčes grize vedno dalje naprej do kocena, kder se jeseni zarije in črez zimo ostane. Uboga kuruza pa od cveta do kocena predrena polagoma omédli, zveni in je preslaba, da bi svoj sad dozorila. Naposled se vsuši. Mrčes se včasih silno zaredi in cele njive z lepo kuruzo nasajene pokonča. Najboljši pomoček je, ako se jeseni kocenje po vsej njivi opazno pobere in sožge. Vendar eden edini posestnik ne opravi nič, vsi iz okolice se morajo dela poprijeti in nemarneže naj srenjski zastop prisili na sodelovanje. Drugi škodljivec je pa kuruzina uš, podobna trtnej uši. Pri nas jo je v kuruziščih od Omučka do Radgone prvi zapazil izvrstni oskrbnik grajščine Brunsee, g. Werk. Našel je kuruzišče, v katerem je mnogo betev klaverno stalo brez cveta in brez stročja. Radoveden stopi bliže in ko eno rastlino iz zemlje potegne ter otrsivši prst ogleda koreninje, zapazi po njem vse polno svitlo-vijoličastih in rufjavih uši; te gde živalice so marljivo iz koreninic izsesavale sok in tako slabile celo rastlino, da ni mogla pognati ne cveta ne stročja, ter je naposled morala zagladiti in se posušiti. Na solcu so uši brž poginole in najboljši pomoček zoper ta mrčes bo tedaj tudi ta, če se bo kocenje jeseni opazno pobralo in sožgalo. G. Werk trdi naposled, da je uzrok, zakaj so se kuruzine uši letos tako močno zaredile, slaba, trohljiva, nepopolne dozorela kuruza, kakoršno so letos ljudje sadili.

Ruski lan se je tudi na Štajerskem dobro obnesel. Ker pa seme iz njega dobljeno ne velja, je treba vsako leto novega semena in Rusije. Kdor tedaj hoče za drugo leto dobiti zopet novega, dobrega in ne predragega semena, ta se naj pismeno oglasi do 31. oktobra 1877. pri odboru štajerske

kmetijske družbe v Gradcu. Napis se napravi: Central-Ausschuss der steierm. Landwirthschafts-Gesellschaft, Schmiedgasse Nr. 25. in Graz. V pismu se mora razločno povedati, koliko kilogramov semena da se želi. Kilogram ga bo stal samo 27 kr. (1 funt 15 kr.) ter se bo lahko proti poštnemu povzetju prejemal.

Sejmovi. 26. avgusta: Ljubno; 27. avgusta: Pobrežje zunaj Ptuja, Zibika; 28. avg.: Celje, sv. Trojica v Slov. goricah, Svičina; 29. avg.: Muta, Poličane, Žavec, Berače; 30. avg.: Hajdina.

Dopisi.

Od Kapele pri Radgoni. Pri nas mora kmet mnogokrat plesati, kakor mu viničarji igrajo. Drugod n. p. v Banatu, v Sremu itd. je navada, da se delavec, brž, ko se začne deniti, na njivo ali v gorico postavi in tam dela, dokler se solnce za gore ne skrije. Med tem se mu dovoli za zajtrk $\frac{1}{2}$ ure, za obed 1 ura in za južino $\frac{1}{2}$ ure odmora, da zavžije svoj kruh, luk in sir ali sploh, kar si je sam seboj prinesel. Redko kedaj se prigodi, da mu gazda prostovoljno podari požirek žganja; pravice do tega nima nikoli. Res je in tudi prav, da pri tem dnina ni tako bedna, kakor pri nas. Eno za drugo plača se po 70 kr. na den, v dolgih dnevih in pri težkem delu tudi več, sicer pa menje. Nikdar nisem bil, in tudi sedaj nisem zaviljiv siromaškemu težaku za žlico boljšega jela, vendar me pa vselej zgrabijo čemeri in jeza, kedar pomislim, kako se naši delavci proti 7. ali 8. uri in še pozneje na „tabrh“ počasno devljejo, k skledi sedejo, kako potem v okusno zelje, repo, krompir, grah itd. pehajo, od sebe breajo in se za pogačami ogledavljajo. Še žgankov ne marajo, če v masti ne plavajo. Ali ni mogoče tega „tabrharskega“ lenuštva in viničarske prevzetnosti odpraviti? Jaz mislim, da je to mogoče. Treba je le trdne volje in resne, poštene složnosti. Mogoče, da mi bo kdo ugovarjal: „pri nas je pač taka navada, da se delavcu daja hrane, česar tudi nekoliko laglje zmoremo, kakor velike plače v penezih.“ Dobro ali, res je: težak se mora do sitega najesti, ker potrebuje za delo moči; podaj mu torej dovoljno hrane, to pa take, kakoršno navadno sam imaš, ali ne gostuj ga z posebnicami in ne vadi ga na same pogače. Mar se kmetom pšenica skoz okna in vrata v kište vsipava? Radoveden sem, ali bodo „tabrhari“ barem sedaj, ko je mnogim toča strahansko posekala njive in gorice, kaj sočutja imeli do kmetov s tem da bodo ranije na delo se paščili in z slabejo hrano zadovoljili? Malo imam upanja, vsaj sami pravijo, da jim toča ničesar ni vzela, še žvižgajo si med tem, ko kmet javka, in so „alleweil fidel“ tako, kakor poprej. Evo, dokaz! Blizu naše cerkve na okoli so 4 krčme, le 300—400 stopinj oddaljene. Na Magdalenino nedeljo, tedaj samo 14 dni po strašni toči, stočil je eden

edini izmed teh 4 krčmarjev okoli 6 polovnjakov ogerskega vina, in še več te čmige bi se požrlo, ako nebi bilo zmanjkalo postrežnikov in posode. In kdo so bili ti toliko žejni požeruhi? No, večji-del sami štimani — viničarji. Človek res ne vé, ali bi se jezil ali smejal, kedar vidi takega mladega viničarskega gospoda. Po najnovejši „modi“ pristrizene, z dišečim oljem namazane lase, nad levim ušesom klobuk, za klobukom perje, v ustih cigaro, kratko suknjo, ozke hlače, vse iz dragocene robe. In glej, siromaški kmetec strmi in se skrije pred največjim viničarskim ponosom, t. j. pred črevlji viničarskega gospodiča! Oh, kako lepo so le „naštepani“, kako se leščijo, kako so „zašmolani“, kako narobljeni viničarski črevlji. Nedavno sem našel 3—4 take gospode v neki krčmi. Krčmar mi je našepetal: „toti še so vsi včerajšnji“. In res, videlo se jim je, kako so imeli težke kebljače, zatele oči, tudi noge jim niso bili prav pokorne in itak je še eden izmed njih tolkel po mizi in se drl z hrapavim glasom: „bircaus, no a meter bajn unt an švorce kofé, gnes je plamontak.“ Sedaj pa srečno, prihodnjč o tistih, ki našim slovenskim kmetom namesto „Slov. Gospodarja“ priporočajo: „Tagespošto“, „Dorfbota“, Kikirika itd.

Od sv. Jurija pod Taborom. (Odgovor) dopisniku v 30. štef. „Slov. Gosp.“ se mi potreben zdi; zato rečem, da nisem jaz kriv ne propada prejšnjega župana pri volitvi, ne potem nastalega nemira pri nas. Prejšnji župan je zaupanje zgubil, ker je zarad stavljenja nove šole srenjske priklade od 8 % pozvišal do 24 %. Toda šola se ni postavila in denar se je porabil za tisti novi most l. 1875, ki se je pri prvi povodnji že podrl. Dopisnik pravi, da sem jaz hotel iz kaplanije napraviti šolo; to je popolnem izmišljeno. Tudi ni res, kar je o mojem bratu pisal. Ta je od odbora res bil postavljen za ogledlo mesa, da bi pa on zavolj tega posla bil kedaj kaznovan, to je zopet lažnjivo. Prepiru pri nas bo konec storjen, brž ko prejšnji odbor prepiranje opusti.

Gregor Kos, župan.

Iz Haloz. (Most — sv. birma — letina.) Most črez Dravo pri Borlu je zgotovljen; 29. jul. so ga zavrčki dekan, č. g. Trampuš blagoslavljali v navzočnosti 7 duhovnikov, okrajnega zastopa in velike množice ljudstva. Župnik sv. Barbare, č. g. Raič, so pa v krepki besedi razložili pomen cerkvenih blagoslovil in omenivši važnost novega mesta za celo okolico so javno pohvalili vse, ki so si pri stavljenju mosta hvale vrednih zaslug nabrali. Med take zaslužne moževe v prvi vrsti spada zraven okrajnih odbornikov, celó posebno pl. g. grof Gundaker Wurmbrand, borlski grajščak, ki je brez plače in zamembe prepustil prejšnji brod, ki mu je na leto precej dobička dajal, in odstopil travnikov za novo cesto proti Zavrču. Po končani slovesnosti bila je južina, katero so oskrbeli grof Wurmbrand, g. Leskovšek in g. Wibmar. Pri